

LLIBRES PER PENSAR

D'entrada

Paquita Sanvicén-Torné

Balles? Amor o violència. Saps que tries tu?

Sí, és així. Fa pocs dies, els mitjans alertaven que des de 2003 que es comencen a recomptar les víctimes de la violència de gènere fins ara, juny de 2019, han mort 1000 dones, assassinades. Més de 60 l'any, gairebé 6 cada dia. Cada 1+ és una persona, una vida, sovint una família sencera. Els experts, com Elena Duque, insisteixen, diuen i demostren que ningú neix violent, s'aprèn a ser-ho. Que, per tant, la violència és una anormalitat que es pot evitar, tractant-la amb investigació, anàlisi, educació, reflexió i diàleg. I decisió. Per pensar-hi amb calma i de veritat. I actuar amb el cap. Duque ho explica clarament i rotundament. Pedagoga i investigadora compromesa amb l'educació dels joves i la prevenció de la violència, va unir en la tesi doctoral tots quatre interessos.

El resultat és un llibre impactant: *Aprendiendo para el amor o para la violencia. Las relaciones en las discotecas*. El seu punt de partida és clar: "Es imprescindible analizar de forma científica las relaciones afectivas y sexuales, el amor, el sexo y los sentimientos. Estos conceptos han sido explicados tradicionalmente como algo 'natural' e 'instintivo' o como algo 'irremediable'. Tanto una explicación biologicista como una explicación sin base científica impiden luchar contra la violencia. (...) Podemos atacar de raíz la problemática de la violencia de género si entendemos las relaciones afectivas y sexuales como una construcción social regida por la interacción entre personas, partiendo del análisis de las causas y orígenes de las situaciones concretas que se dan, así como de la búsqueda de formas que potencien unas determinadas situaciones en vez de otras" (op.cit. p.10). Ens socialitzem al llarg de la vida en multitud d'espais que promouen maneres diverses de fer i de ser. Cada persona és el resultat dels aprenentatges que hi fa i de les pròpies decisions sobre com, i qui, vol ser.

Com demostra l'autora amb un documentat recorregut històric des dels anys quaranta fins a l'actualitat, les discoteques són (per als adolescents, joves, persones que hi passen –tot o part– el seu temps d'oci) espais rellevants de socialització i aprenentatge. A les discos "se considera habitual –aunque no siempre sea cierto– el establecimiento de relaciones afectivas y sexuales" (op.cit.p. 19). Per això cal mirar-les de dins estant: "Es sorprendente observar –escriu– cómo marcan las relaciones que algunas chicas llevan a cabo en este espacio, cómo las encasillan en un estereotipo y les crean una imagen determinada ante el resto, imagen que luego es muy difícil,

FOTO: Elena Duque / Imatge cedida per cortesia de DF Diario Feminista

o prácticamente imposible, desprender" (op.cit.p.13).

L'autora les estudia a partir de la interpretació científica que autors com Gómez o Habermas fan de l'enamorament i de les relacions. A partir de l'observació directa dins l'ambient i d'entrevistes amb joves que fan vida de discoteca, analitza en diferents capítols aspectes tan quotidians i característics com anar a lligar; ballar perquè agrada o per lligar; anar vestit perquè aquell(a) hi va o perquè toca així; deixar-se fer (o no); les relacions sexuals; les etiquetes verbals que ells i elles posen als altres i es posen els uns als altres; la solidaritat (o no) entre noies; la competència per acabar aconseguint fer seu aquell o aquella; els models mascu-

lins i femenins desitjats i hegemònics... El text aporta també una colla de reflexions interessants fetes per alguns dels entrevistats que han passat per experiències disco-queques diverses.

HO HEM VISCUT

Sens dubte, un llibre intens, documentat i directe. Tot el que relata, segur que ho hem viscut tothom, d'una o altra manera. Les discoteques, amb un o altre format, amb un públic o un altre, han format part de la vida d'oci generació rere generació. Aquesta proximitat temàtica molt vivencial aporta, sens dubte, un valor afegit al conjunt del relat.

Acabem la ressenya amb les paraules d'Elena Duque que explica els perquès de

la investigació i del llibre: "La pretensión es profundizar en la violencia de género para erradicarla desde su origen, llegar a las y los profesionales de la educación, a madres y padres por su responsabilidad educativa y como reflexión de sus propias vidas; pero especialmente a quienes disfrutaban de las discotecas, a las niñas, niños, adolescentes, mujeres y hombres que pasan en ellas sus horas de ocio para que se diviertan y disfruten mientras aprenden a amar a quienes les ama y a rechazar a quien les desprecia" (op. cit. p.17). Confiam que remoguin consciències adolescents, joves i no tan joves. Que els provoquin primer les ganes de llegir-lo i després, si escau, les anàlisis particulars que convinguin.

referències bàsiques

/ Castro, M., Duque, E., i Villarejo B. (2016). *Socialización preventiva y nuevas masculinidades*. Cuadernos de Pedagogía, 468, 51-53

/ Duque, E., i Teixidó, J. (2016). *Bullying y género: prevención desde la organización escolar*. REMIE: Multidisciplinary Journal of Educational Research, 6 (2), 176-204

/ Duque, E. (2008). *Aprendiendo para el amor o para la violencia*. Barcelona: El Roure

/ Feixa, C. (1998). *Metamorfosis de la festa juvenil: boîtes, clubs i raves*. Dins *Jornades sobre l'oci nocturn*. Sant Boi de Llobregat, 16 de juliol de 1998

/ Gomez, A., Cabré, J., Duque, E., Martín, N., Molina, S., i Sampé, M. (2013). *Pla de socialització preventiva de violència de gènere en centres educatius d'educació infantil i primària*. Universitat Tarraconensis: revista de ciències de l'educació, (1), 41-55

/ Gómez, J. (2004). *El amor en la sociedad del riesgo. Una tentativa educativa*. Barcelona: El Roure

/ Habermas, J. (1981a). *Teoría de la acción comunicativa. Vol I. Racionalidad de la acción y racionalización social*. Madrid: Taurus

/ Habermas, J. (1981b). *Teoría de la acción comunicativa. Vol II. Crítica de la razón funcionalista*. Madrid: Taurus

/ Vidu, A., Shubert, T., Muñoz, B., i Duque, E. (2014). *What students say about gender violence within universities: Rising voices from the communicative methodology of research*. Qualitative Inquiry, (20) 7, 883-888

Grup de Reflexió Sobre Sociologia Contemporània

Aquestes pàgines estan elaborades per l'equip de professors i estudiants de la Universitat de Lleida

adscrit al GESEC, Grup consolidat d'Estudis sobre Societat, Salut, Educació i Cultura.

Feu-nos arribar qualsevol suggeriment, comentari o proposta de llibre a: gercs.udl@gmail.com

No és una festa, si no hi som lliures

MAR JOANPERE FORASTER
DOCTORA EN SOCIOLOGIA
INVESTIGADORA POSTDOCTORAL A LA
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Cada vegada són més clares les evidències del risc que corren noies i nois en edats adolescents en contextos de festa o d'oci nocturn a patir relacions de violència o de submissió. Al mateix temps però, que cada vegada son més les propostes de prevenció i actuació en casos d'assetjament o violència. En alguns contextos i segons quines mentalitats, alguns espais de festa s'han convertit en autèntiques "selves" sense normes on preval més la llei del més fort que no pas la llibertat i el respecte a què cadascú pugui fer o no allò que desitja solidàriament amb els i les altres.

Elena Duque en el seu llibre *Aprendiendo para el amor o para la violencia. Las relaciones en las discotecas* proposa nous models d'oci totalment lliures de violència, on s'evidencia que la festa o la diversió mai han anat de la mà de la coacció, el sotmetiment o el poder. En aquesta línia, recentment el Grup Nature, pioner en l'àmbit internacional ha publicat un estudi liderat per la Dra. Lidia Puigvert que evidencia la gran influència i les característiques d'un discurs coercitiu que empeny a algunes noies a tenir relacions esporàdiques amb nois amb actituds violentes. Contràriament al que se sol considerar, la investigació que s'ha realitzat amb una

mostra de noies de 13 a 16 anys de Xipre, Espanya, Finlàndia i Anglaterra demostra que el discurs coercitiu empeny a algunes noies a relacions amb nois amb actituds violentes amb major freqüència en relacions esporàdiques que estables. La qual cosa demostra de manera clara l'error freqüent que tenim a situar la violència masculista en les relacions estables, obviat el risc de les esporàdiques i en conseqüència, a la vulnerabilitat que situa en les noies els discursos contra l'amor o les relacions de llarga durada.

El nombre de relacions no implica més o menys llibertat, sinó com son aquestes relacions o qui escollim per tenir-les ens fa persones més o menys lliures i en aquest punt rau la prevenció, especialment en els contextos de "selva" esmentats anteriorment. Mentre centrem els discursos en el "quants" i no en el "qui" i el "per què" no superarem la greu problemàtica i el repte que té la nostra societat. És per això que és imprescindible que tot el treball que es faci dirigit a prevenir l'assetjament als espais d'oci nocturn ha d'anar de la mà de reflexions profundes sobre el perquè de l'atracció cap a models violents i el rebuig cada vegada més evident a aquests per tal de crear espais totalment lliures de violència.

Cati Cardona Orvay

El deute sentimental causat pel pas del temps

Aprendiendo para el amor o para la violencia: las relaciones en las discotecas és un llibre que enganxa des del començament. Des del títol, que és esclatant i et fa venir ganes d'informar-te de tot de seguida. Per a mi aquest llibre ha significat el canvi que han sofert les relacions des dels 60 aproximadament fins a l'actualitat, passant per escenaris com les discoteques, on les persones es relacionen freqüentment buscant diferents interessos. El llibre explica com a l'època dels nostres avis es relacionaven als salons de dansa. Era una estructura més simètrica, els homes a un costat i les dones a l'altre: ells eren els encarregats d'anar i treure a ballar la dona que escollien. Ara el moment de ballar s'ha tornat més individual i això ha provocat una esclatxa en l'estructura antiga. Això és provocat perquè les discoteques són llocs on es balla individualment, i això dificulta l'accés a poder establir una conversa de manera que no sigui violenta o invasiva. L'autora explica que les cançons lentes fan que la gent perdi la motivació per ballar, acaben avorrint. Com bé diu Elena Duque: "Bailar solo rompe con la estructura de bailar con quien quieres tener algo" (op.cit p.28). A més, mostra la visió que té dels tipus de relacions i fa referència a què les discoteques són un escenari on es fan moltes relacions personals que potser no totes són del tot conscients, inclús hi ha esferes a la discoteca destinades a què es produeixin trobades personals.

Vivim en una època en la qual la dona té molts de problemes per sortir de festa i tornar a casa sana i estalvia... Això ve provocat perquè, com bé plantejava Ortega y Gasset, el tipus d'home més atractiu era el menys romàntic el més fred e insensible, com es diu al llibre l'home "difícil de llegar a su corazón" (op.cit. p.76). Això ens allunya d'aconseguir l'amor sa, l'ideal. Encara que: quin és aquest amor? Com sabem quin és el bo? Doncs per a mi l'amor bo és aquell que et plena i a la vegada et fa sentir lliure. Aquest llibre és important per reflexionar, per interioritzar-lo. No és pas per llegir i oblidar-te'n. Acceptem les condicions que creiem ens mereixem, i acabem en contractes precaris, sense llegir la lletra petita, ni molt menys les condicions que ens provoquen "deute sentimental". El problema rau en nosaltres mateixos: volem omplir els buits propis amb persones externes i la solució per emplenar-nos tan sols és dins nostre. La història de la mitja taronja ha fet molt mal: nosaltres som la taronja sencera.

Punts de vista

Relacions d'igualtat

En aquesta lectura, Elena Duque ens explica la importància d'aprendre a relacionar-nos d'una manera que eviti l'arrelament de patrons de conducta que només fan que potenciar una masculinitat hegemònica.

L'obra se centra en un espai molt concret: les discoteques. Cal recordar, que es tracta d'un espai on, especialment, els més joves tenen les seves primeres experiències afectives, fet que de ben segur té influència en les dinàmiques socials futures.

No ho sembla, però quan sortim de festa, passen moltes coses al nostre voltant. Estic segur, que després de llegir aquest llibre, ens fixarem en gran quantitat de situacions que abans passaven desapercebudes. Situacions que afecten directament les relacions personals i expliquen com en alguns casos es perpetua la relació de masculinitat hegemònica.

Algunes situacions giren al voltant del fet que tant nois com noies actuen per les normes que regeix el propi grup social, és a dir, actuen en funció del que s'espera que facin. Per exemple enrotllar-se amb una altra persona per mantenir l'estatus de "conquistador". Una altra situació que provoca desigualtat se centra en les pressions que en alguns casos es poden fer sobre les noies que no volen mantenir una relació, acusant-les de provocadores i fent-les sentir malament.

Un dels aspectes importants de la lectura se centra en el fet que avui dia, encara es mantenen els rols tradicionals a l'hora de sortir de festa. Per una banda, els nois que tenen èxit són els que criden l'atenció, els que contínuament es volen fer notar i intenten lligar. Per l'altra banda, les noies són encasellades ràpidament com a "noia fàcil" o "reprimida" en funció de com actuen.

Mentre llegim ens fa pensar en un exemple mediàtic conegut: el programa *Mujeres y Hombres y Viceversa* on es pot observar clarament com es potencia un rol masculí de dominació i es ridiculitza en la majoria de les ocasions les accions igualitàries. Fet que contribueix a mantenir la idea de "mascle alfa" com a estereotip d'home atractiu i amb èxit.

Tot i això, la lectura ens permet començar a identificar com podem revertir aquesta situació per a socialitzar-nos d'una manera que permeti prevenir aquestes relacions desiguals. Alguns dels punts principals es fonamenten en l'establiment de relacions amb persones que no segueixen aquesta masculinitat hegemònica, mostrant rebuig a qui menysprea les dones i fomentant la solidaritat femenina, respectant les decisions que es prenen sense realitzar pressions de grup. D'aquesta manera, es potencien les interaccions positives cap a les persones que representen valors igualitaris.

És per això que, tal com ens mostra Elena Duque, cal que, per una banda, re-aprenem a relacionar-nos fent-ho d'una forma més igualitària i, per l'altra, cal que transmetem i eduquem infants, adolescents i joves en la importància de no permetre relacions d'abús o dominació i fer-ho en pro de la total llibertat d'elecció i acció dels nostres actes.

Aprendiendo para el amor o para la violencia

Las relaciones en las discotecas

ELENA DUQUE

Colección Apertura